rozvytku/

6. Global reporting initiative. URL: https://earthcharter.org/partners/global-reporting-initiative/

Лисенко Роман Вікторович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
освітньо-професійна програма «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Шульга Світлана Володимирівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

Питання методологічного забезпечення процесів нарахування та обліку амортизації необоротних активів в Україні має фундаментальне значення для формування достовірної фінансової звітності та адекватної оцінки економічного потенціалу підприємств. Відповідно до положень НП(С)БО 7 «Основні засоби» встановлено ключові принципи, підходи та методи амортизації, що регламентують порядок її визначення й відображення в системі бухгалтерського обліку [4].

Нормативне підґрунтя документального оформлення амортизаційних операцій формують, зокрема, Наказ Міністерства фінансів України № 818 від 13.09.2016 р. та Наказ № 352 від 29.12.1995 р., який діяв до 2021 р. Актуальним на сьогодні є Наказ № 26 від 13.05.2021 р., що зобов'язує фізичних осіб-підприємців здійснювати документування амортизаційних відрахувань через електронний кабінет платника податків [1, 3].

У формі, затвердженій наказом, відображаються:

– загальні ідентифікаційні дані об'єкта (графи 1–5);
– строк його корисного використання (графа 6);
– первісна вартість (графа 7);
– річна та місячна сума амортизації (графи 8–9);
– розрахунок амортизаційних відрахувань (графи 10–12).

Для фізичних осіб-підприємців передбачено застосування лише прямолінійного методу нарахування амортизації. Водночас юридичні особи, керуючись положеннями НП(С)БО 7, можуть обирати один із кількох варіантів:

метод зменшення залишкової вартості, прискореного її зменшення, кумулятивний, виробничий або прямолінійний.

Підприємства з річним доходом понад 40 млн грн зобов'язані подавати звітність до органів ДПС, оскільки амортизаційні відрахування безпосередньо впливають на розрахунок податку на прибуток. Таке документування здійснюється через електронний кабінет платника податків шляхом подання додатку АМ до декларації з податку на прибуток.

Суб'єкти господарювання, дохід яких не перевищує встановлений поріг, мають право самостійно визначати доцільність застосування податкових різниць. У разі відмови від них підприємство звільняється від обов'язкового подання амортизаційних розрахунків через електронний кабінет, проте може використовувати будь-який із передбачених методів обчислення амортизації.

Таким чином, сучасна система податково-бухгалтерського регулювання амортизації в Україні характеризується гнучкістю та диференційованим підходом до різних категорій платників податків. Це підвищує прозорість облікових процедур і водночас створює умови для цифрової трансформації фінансової звітності та вдосконалення податкового адміністрування – важливих елементів стратегії сталого економічного розвитку держави.

У контексті загальнонаціональної цифровізації економіки дедалі більшої ваги набуває впровадження інформаційних технологій у процес обліку та документування амортизації. Їх використання сприяє підвищенню точності, оперативності та аналітичності облікових даних, зменшує ризики технічних помилок і забезпечує автоматизовану взаємодію між обліковими та податковими підсистемами.

Відповідно до Наказу Мінфіну № 26 від 13.05.2021 р., фізичні особи-підприємці здійснюють ведення амортизаційного обліку в електронному форматі через онлайн-сервіси податкової служби [3]. Це означає перехід до цифрової моделі бухгалтерського процесу, у якій усі етапи – від нарахування до звітування – реалізуються автоматизовано, без використання паперових носіїв.

Активне використання ERP-систем (BAS ERP, SAP Business One, 1С:Підприємство, Microsoft Dynamics 365 тощо) забезпечує комплексну автоматизацію обліку необоротних активів. Такі системи дають змогу виконувати автоматичний розрахунок амортизації, створювати електронні регістри, формувати первинні документи та синхронізувати дані з податковими платформами. У результаті формується єдиний цифровий простір, де бухгалтерський, управлінський і податковий облік взаємопов'язані.

Важливим напрямом розвитку є створення віртуальних інформаційних майданчиків, що об'єднують дані про стан основних засобів, рівень їх зносу, залишкову вартість і потреби в модернізації. Такі системи розширюють можливості управлінського аналізу, підтримують процес прийняття рішень та підвищують ефективність використання активів [2].

Інформаційні технології трансформують і підходи до аудиту амортизаційних процесів. Застосування спеціалізованого програмного забезпечення (AuditXP, CaseWare IDEA, Power BI, Tableau) забезпечує автоматизовану перевірку правильності нарахувань, виявлення відхилень і формування звітів про ефективність використання основних засобів [5].

Таблиця 1

Цифровізація процесу обліку та аудиту амортизації необоротних активів

Елемент цифровізації	Функціональні можливості	Очікуваний результат / ефект
Електронний кабінет платника податків	Ведення електронного реєстру амортизації, формування та подання звітності онлайн	Зменшення паперового документообігу, прискорення облікових процедур
ERP-системи (BAS ERP, SAP, Microsoft Dynamics 365)	Автоматичний розрахунок амортизації, інтеграція бухгалтерського та управлінського обліку	Безперервність інформаційних потоків, узгодженість даних
Хмарні сервіси обліку	Зберігання облікових даних у захищеному онлайн-середовищі, доступ з різних пристроїв	Підвищення мобільності та безпеки облікової інформації
Аналітичні програми (Power BI, Tableau)	Візуалізація амортизаційних даних, аналіз динаміки, прогнозування зносу	Підвищення аналітичності управлінських рішень
Програмне забезпечення для аудиту (AuditXP, CaseWare IDEA)	Автоматизована перевірка правильності нарахувань, виявлення відхилень і помилок	Підвищення достовірності аудиту, економія часу
Віртуальний інформаційний майданчик	Інтеграція даних про технічний стан, залишкову вартість і фінансування модернізації	Формування єдиного цифрового простору управління активами

Застосування сучасних інформаційних технологій у сфері обліку та документального оформлення амортизації необоротних активів є важливим чинником підвищення ефективності фінансового управління підприємством. Воно забезпечує прозорість і точність облікових процесів, оптимізує податкове адміністрування, підсилює аналітичний потенціал бухгалтерії та сприяє гармонізації національних стандартів із міжнародними вимогами.

У перспективі цифровізація амортизаційних процедур стане ключовим елементом єдиного інформаційного простору фінансової звітності України, що сприятиме інтеграції в європейський економічний простір та реалізації стратегічних цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Гура, Н., & Мандрика, Д. (2020). Проблемні питання нарахування амортизації необоротних активів на підприємстві. Молодий вчений, (2(78)), 32– 35.

2. Концева, В., Бойко, Н., & Масалітіна, В. (2022). Облік і документування амортизації необоротних активів з використанням інформаційних технологій. Економіка та суспільство, (35). DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-4

3. Міністерство фінансів України. (2021, 13 травня). Про затвердження форм документів для ведення обліку фізичними особами-підприємцями: Наказ № 26. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0865-21#Text

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text

5. Яковенко, С. Л., & Минич, Ю. В. (2025). Діджиталізація бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану в Україні. Науково-практичний альманах «Інноваційна наука». URL: https://almanakh.pp.ua/isst/article/view/10?utm_ source=chatgpt.com